

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

ZAKLJUČNA STROKOVNA NALOGA VISOKE POSLOVNE ŠOLE
**ANALIZA VPLIVA FESTIVALNIH DOGODKOV NA POSLOVANJE
IZBRANEGA TRGOVINSKEGA, GOSTINSKEGA IN
TURISTIČNEGA PODJETJA V TOLMINU**

Ljubljana, maj 2023

DANI PERŠE

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisani Dani Perše, študent Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtor predloženega dela z naslovom Analiza vpliva festivalnih dogodkov na poslovanje izbranega trgovinskega, gostinskega in turističnega podjetja v Tolminu, pripravljenega v sodelovanju s svetovalcem red. prof. dr. Markom Hočevarjem

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravil samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobil vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označil;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnal v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobil soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne _____

Podpis študenta: _____

KAZALO

UVOD	1
1 PREDSTAVITEV MESTA TOLMIN	2
1.1 Sajeta Art & Music Festival	2
1.2 Butik	3
1.3 MetalDays	3
1.4 Punk Rock Holiday	4
1.5 Overjam	5
2 ANALIZA POSLOVANJA	5
2.1 Opredelitev analize poslovanja	5
2.2 Analiza uspeha poslovanja	6
2.2.1 Prihodki	6
2.2.2 Odhodki	7
2.2.3 Poslovni izid	7
3 VPLIV NA POSLOVANJE IZBRANIH PODJETIJ	8
3.1 Mercator Supermarket Tolmin	8
3.2 A-BO	10
3.3 Apartma Kolman	12
4 OMEJITEV FESTIVALOV IN GRADNJA OBVOZNICE	14
4.1 Sprejem odloka o omejitvi festivalov	14
4.2 Gradnja obvoznice	16
SKLEP	17
LITERATURA IN VIRI	18
PRILOGE	21

KAZALO TABEL

Tabela 1: Izkaz poslovnega izida podjetja Mercator.....	9
Tabela 2: Izkaz poslovnega izida podjetja A-BO.....	11
Tabela 3: Cenik v podjetju Apartma Kolman	13

KAZALO SLIK

Slika 1: MetalDays 2016.....	4
Slika 2: Potek tolminske obvoznice	17

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Odgovori izbranih podjetij na anketo	1
Priloga 2: Nadaljevanje odgovorov na anketo	2

SEZNAM KRATIC

gr. – grško

AJPES - Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve

UVOD

V zaključni strokovni nalogi sem analiziral vpliv festivalov na poslovanje izbranih podjetij v Tolminu. Pobudo za izbor te teme predstavljata omejitvi festivalov, ki sem ju predstavil v nadaljevanju, zaradi katerih bi se lahko festivali v Tolminu končali. Raziskal sem, v kakšni meri bo to vplivalo na poslovanje trgovinskih, gostinskih in turističnih dejavnosti v Tolminu, če se bo to dejansko zgodilo. Poleg tega pa imam tudi sam kar nekaj delovnih izkušenj v povezavi s festivali, saj sem najprej vrsto let delal kot natakter v gostinskem lokalu ter tako spoznal življenje udeležencev festivalov zunaj ograje, lani pa sem opravljal delo čistilca ter tako uspel analizirati življenje obiskovalcev tudi znotraj ograje. Ugotovil sem, da udeleženci ne škodujejo naravi in samemu mestu, in menim, da bi morebitno prenehanje festivalov bolj poglobilo probleme v Tolminu, kot pa jih rešilo.

Za predmet obravnave v moji zaključni strokovni nalogi sem si izbral festivale na Tolminskem, njihov vpliv na poslovanje izbranega trgovinskega, gostinskega in turističnega podjetja ter omejitve festivalov s strani občinskega sveta Tolmin. Z zaključno strokovno nalogo sem želel ugotoviti, ali festivali zares pozitivno vplivajo na poslovanje izbranih podjetij in na samo mesto ter ali bodo ukrepi in obvoznica predstavljali konec festivalov v Tolminu. Cilj moje zaključne strokovne naloge je s pomočjo izbranih podjetij in zaključne strokovne naloge predstaviti pozitivne stvari, ki jih prinašajo festivali na poslovanje podjetij v Tolminu, in kakšne negativne učinke bo prinesla morebitna izguba festivalov za samo mesto Tolmin.

Raziskovalno vprašanje: V sklopu strokovne naloge sem poizkušal odgovoriti na vprašanja, kot so: Zakaj se v Tolminu v poletnih mesecih število ljudi poveča za petkrat? Kaj je analiza poslovanja in kaj uspeh poslovanja? V kakšni meri festivali vplivajo na poslovanje izbranih podjetij? Kako bodo na festivale vplivale omejitve in obvoznica ter kakšno je mnenje izbranih podjetij o teh ukrepih? Kakšno je mnenje izbranih podjetij o festivalskem dogajanju v Tolminu ter ali ga podpirajo? Kateri festival je za izbrana podjetja najbolj dobičkonosen in kateri obiskovalci festivalov največ prinesejo v blagajno izbranih podjetij?

Raziskovalni pristop: S pomočjo interneta sem opisal in predstavil samo mesto Tolmin in festivale, ki se zvrstijo v poletni sezoni, ter pojasnil ukrepe in omejitve za našete festivale. S pomočjo knjig in učbenikov sem opisal strokovne pojme, kot sta analiza poslovanja in uspeh poslovanja, za opredelitev pojmov odhodki, prihodki in poslovni izid pa sem si pomagal s slovenskimi računovodskimi standardi, ki sem jih našel na internetu. Za konec pa sem na podlagi vprašalnika ugotovil pogled izbranih podjetij na morebitno prenehanje festivalov v Tolminu in kako bo to vplivalo na njihovo poslovanje. Z vprašalnikom sem dobil tudi podatke o poslovanju izbranih podjetij med festivalnimi meseci ter tako dobil podrobnejšo sliko, kako festivali zares vplivajo na poslovanje v Tolminu.

Struktura naloge: Zaključna strokovna naloga je sestavljena iz teoretičnega ozadja, v katerem sem opisal mesto Tolmin in vsakega izmed festivalov posebej. Nato sledi opredelitev in strokovna razlaga pojmov. Prvi pojem, ki sem ga definiral, je analiza poslovanja, nato uspeh poslovanja, zatem prihodki, odhodki in nazadnje poslovni izid. Nato sem pridobljeno znanje uporabil pri izbranih podjetjih, ki sem jih najprej na kratko opisal, nato pa analiziral vpliv festivalov na njihovo poslovanje. Po analizi sledi opis omejitev festivalov in gradnja obvoznice, za konec pa še pogled izbranih podjetij na te omejitve in sklep.

1 PREDSTAVITEV MESTA TOLMIN

Tolmin je naselje, ki se nahaja na severozahodu Slovenije na sotočju reke Tolminke ter reke Soče in je največje naselje v Zgornjem Posočju. Z nekaj več kot 3 tisoč prebivalci predstavlja upravno, kulturno in gospodarsko središče doline Soče. Leži na 200 metrih nadmorske višine v kotlini, kar pomeni, da je naselje obdano s hribi, majhen hrib pa stoji tudi v samem mestu, imenovan Kozlov Rob. Prav zaradi srednje visokih hribov, ki obdajajo mesto, je Tolmin zelo privlačen za tuje turiste tako v zimskem kot v poletnem času. Pozimi so hribi idealni za turno smučanje in uživanje na snegu, poleti pa so primerni za profesionalne ali rekreativne pohodnike, plezalce ter za padalce in zmajarje. Hrib Kobala se lahko pohvali kot eno izmed najboljših izhodišč padalcev in zmajarjev za dolge prelete ter kot znano tekmovalno prizorišče (Wikipedija, 2023a). Poleg tega se lahko Tolmin ponaša tudi s svojo zgodovino, saj je na teh tleh potekala 1. svetovna vojna. Nekatere ostanke takratne vojne hranijo v Tolminskem muzeju, najlepši delček iz takratnih časov pa je cerkvena Svetega Duha v Javorci, ki je leta 2006 bila uvrščena tudi na seznam evropske dediščine in se nahaja v Triglavskem narodnem parku. V Triglavski narodni park sodijo tudi Tolminska korita, ki so ena najosupljivejših naravnih znamenitosti in predstavljajo najnižjo vstopno točko v narodni park (Acenta d.o.o., brez datuma).

Vseeno pa hribi in znamenitosti niso glavni razlog za velik obisk tujih turistov, predvsem v poletnem času ne. Največji krivec za to so številni festivali, ki se odvijajo med poletnimi dnevi na sotočju rek Tolminke in Soče. Tolmin namreč že vrsto let gosti številne glasbene, plesne in športne festivale. Za zaključno strokovno nalogo sem si izmed vseh festivalov izbral glasbene festivale, ki se zvrstijo od začetka julija do konca avgusta in so za mesto zelo pomembni. Mednje sodijo MetalDays, Punk Rock Holiday, Overjam, Sajeta Art & Music Festival in Butik. Vsakega od naštetih sem v nadaljevanju na kratko opisal ter poizkušal predstaviti njegove posebnosti.

1.1 Sajeta Art & Music Festival

Sajeta Art & Music Festival je mednarodni festival, ki je leta 2022 zabeležil že 24. izvedbo in se odvija najprej. V šestih festivalskih dneh se na odru zvrsti več kot 40 glasbenih izvajalcev iz Slovenije in tujih držav. Glasba na festivalu Sajeta Art & Music Festival je

žanrsko neobremenjena, saj festival povezuje različne ustvarjalne prakse in izkušnje ter posledično združuje raznoliko občinstvo brez socialnih, geografskih in generacijskih razlik. Na odru je moč slišati elektroniko, jazz, rock, klasiko ter razna eksperimentiranja in kreacije z glasbo. Poleg glasbe festival ponuja tudi širok spekter ostalih ustvarjalnih tehnik, kot so ples, film, grafika in drugo. Z odstopanjem od klasičnih zvrsti glasbe in običajnih festivalov poizkuša Sajeta Art & Music Festival zadovoljiti raznoliko občinstvo in v naravnem okolju ustvariti dom kreativnosti in drugačnosti (SIGIC, Slovenski glasbenoinformacijski center, 2022).

1.2 Butik

Butik je od vseh festivalov najmlajši, saj se je prvič odvil šele leta 2019. Organizatorji festivala so domačini, nastopajoči pa prihajajo iz Slovenije in celotne Evrope. Festival odgovarja potrebam butičnega gosta, ki je radoveden, spontan in rad spoznava nove stvari. Prav zato temelji na kvalitetni glasbi in manjših prizoriščih ter obiskovalce spodbuja k spoznavanju okolja, v katerem se odvija. Festival je zaenkrat še majhen, ampak ima velik potencial glede na veliko povpraševanje ljudi, ki iščejo nekaj sproščenega in ritmičnega. Število poslušalcev elektronske glasbe se veča, zato je zelo verjetno, da bodo organizatorji že letos presegli lansko število obiskovalcev, ki je znašalo 3 tisoč (Radio Študent, 2022).

1.3 MetalDays

MetalDays je v primerjavi z ostalimi festivali, ki se odvijajo na sotočju, največji, in ima najdaljšo zgodovino s kar nekaj spremembami. Od leta 2004 do leta 2013 se je festival imenoval Metalcamp, leta 2013 pa se je festival preimenoval v MetalDays. Kot že rečeno, je MetalDays največji od vseh festivalov, saj ga obišče kar 12 tisoč metalcev iz več kot 70 različnih držav, ter tako majhno naselje, kot je Tolmin, za en teden obarvajo v črno. Kljub temu, da črna barva predstavlja nekaj groznega, pa temu ni tako. Metalci so zelo prijazni in skrbni glede okolja ter jih hitro prepoznamo po dolgi frizuri, črnih oblačilih in bulerjih. Pod odrom jih najhitreje identificiramo po edinstveni drži prstov ter miganju z glavo in lasmi, zanje pa je značilen tudi moshing (MetalDays Festival, 2023). Moshing je nevaren način plesa v središču množice, kjer se udeleženci porivajo in zabijajo med seboj. Najbolj znani varianti moshinga sta circle pits in wall of death. V prvem se udeleženci vrtijo v krogu ter skačejo, se potiskajo in si izmenjujejo udarce, na sredini kroga pa pustijo prostor. Pri wall of death pa se občinstvo postavi na levo in desno stran ter pustijo vmes prostor. Na znak nastopajočega strani stečeta ena proti drugi ter trčita. Čeprav se oba načina moshinga slišita nevarna, vseeno ne pride do hujših poškodb in poteka vse v duhu zabave. Po 9 letih uspešnega delovanja se MetalDays seli v Velenje zaradi vmešavanja politike v projekt, njegovo mesto pa bo zasedel nov festival, imenovan Tolminator (Wikipedija, 2023b).

Na spodnji sliki 1 lahko vidimo, obiskovalce festivala MetalDays leta 2016. Takrat naj bi festival obiskalo kar 15 tisoč oboževalcev metal glasbe. Ustavil jih ni niti dež, ki festival že

vrsto let spremlja in je postal že nekakšna tradicija. Razprodan festival je metalce navdal z upanjem po podobnih izvedbah, ampak po 7 letih od tedaj so jih morali organizatorji razočarati, saj se festival seli iz njim priljubljene lokacije na Tolminskem; vseeno pa bo v njih pustil nepozabne trenutke in lepe spomine (Monster Energy, 2016).

Slika 1: MetalDays 2016

Vir: Monster Energy (2016).

1.4 Punk Rock Holiday

Organizatorji Punk Rock Holiday so se leta 2011 odločili, da bodo na sotočju reke Tolminke in reke Soče ustvariti nov festival, ki bo ponujal strast, žarečo energijo in veliko adrenalina. Po enajstih izvedbah je festival postal prava Meka za poslušalce punk in metal glasbe. V vsakdanjem okolju jih najlažje prepoznamo po irokezi, tetovažah, usnjenih jaknah in bulerjih. Punk Rock Holiday je edini festival, ki je na prizorišče dodal skate park za uporabnike rolk in BMX-a ter odstranil ograjo med nastopajočimi in občinstvom. Občinstvo se lahko tako pridruži nastopajočim na odru ter z njimi animira ostale, lahko pa poslušalec skoči na roke občinstva ter po njih surfa. Festival obišče približno 6 tisoč pankerjev, vstopnice pa so razprodane v roku enega tedna od izdaje. Nekateri jih zaradi odličnega vzdušja in želje po ponovni vrnitvi kupijo že na festivalu (Rad Season, 2022).

1.5 Overjam

V zelenem rajju, kjer se srečata Soča in Tolminka, se že 10 let srečujejo tudi ljubitelji reggae glasbe in različnih odtenkov tovrstne glasbe, kot so ska, jungle, dub, dancehall itd. Overjam ni le festival, ampak tudi način življenja. Privrženci reggae glasbe živijo lahko življenje, brez hitenja, Overjam pa jim omogoči še dodaten odklop in sprostitev uma od vsakodnevnega hitenja. Festival nudi ozračje polno ljubezni in dobrega počutja skoraj 4 tisoč domačim in tujim obiskovalcem. Najhitreje jih boste prepoznali po rdečo-zlato-zelenih odtenkih in specifični frizuri – drede (Rockline, 2023).

2 ANALIZA POSLOVANJA

2.1 Opredelitev analize poslovanja

Analiza poslovanja je pojem, ki ga avtorji različno razlagajo. Sam sem najprej opredelil vsako besedo posebej, nato pa še celoten pojem kot celoto.

Po Bergant (2011, str. 28) beseda analiza (gr. analysis) v prvotnem pomenu pomeni členitev neke enote ali celote na sestavne dele. S časom je ta beseda dobila širši pomen, kot na primer ocenjevanje, presoja, raziskovanje, pojasnjevanje itd. Vseeno pa analiza nima enakega pomena kot analiziranje. Analiziranje opredelimo kot proces proučevanja določenega pojava z namenom, da bi se o njem odločali in s to odločitvijo vplivali na doseganje cilja. Analiza pa je najpogosteje predstavljena kot rezultat procesa analiziranja (poročilo o analizi) ali pa kot znanstvena disciplina za analiziranje in pojasnjevanje rezultatov v različnih znanstvenih področjih (ekonomska analiza).

Po Pučko (1998, str. 6) poslovanje predstavlja poslovni proces, ki ga podjetja in ostale organizacije opravljajo, oziroma opravljanje določene dejavnosti določene ustanove. Kaj pa poslovni procesi sploh so? Definicij je več, ena izmed njih pa pravi, da poslovni proces definiramo kot niz logično povezanih izvajalskih in kontrolnih aktivnosti, katerih rezultat je izdelek. Izdelek je lahko bodisi proizvod, opravljena storitev, sklenjena pogodba ali pa izdelan dokument. V večini podjetij so temeljni poslovni procesi nabavljanje, proizvodjanje in prodajanje, poleg teh pa imajo podjetja še načrtovanje, marketing, upravljanje zalog itd. (lkomp, brez datuma). Prav v poslovanju in poslovnih procesih se podjetja neprestano sprašujejo, kako neko stvar izboljšati, da bi posledično pridobili prednost pred konkurenco. Pri iskanju odgovorov na vprašanja si podjetja pomagajo z znanstveno disciplino, imenovano analiza poslovanja. Analizo poslovanja so poizkušali opisati različni avtorji, v slovenskem okolju pa se je najbolj obdržala Lipovčeva opredelitev analize poslovanja. Po Lipovec (1983, str. 15) je analiza poslovanja proces sistematičnega spoznavanja konkretnega poslovanja podjetja z določenim ekonomsko organizacijskim namenom.

Osnovni pogoji, ki jih je potrebno pred analizo opredeliti in postaviti, so predmet, namen in cilji analize. Po Bergant (2011, str. 31) je predmet analize opredelitev pojava, ki ga bomo analizirali. Največkrat gre za neko vsebino, določen pojav ali nekaj podobnega, ki pa ga, zaradi vpliva različnih dejavnikov v okolju, včasih težko opredelimo. Za definicijo namena analize poslovanja konkretnega podjetja sem izbral teorijo Pučka, ki pravi, da pri opredelitvi namena govorimo o 3 vidikih, in sicer ekonomskem, organizacijskem in uporabniškem. Ekonomski vidik namena analize je izboljšanje ekonomske uspešnosti poslovanja konkretne združbe, organizacijski vidik predstavlja poglobljanja v organizacijo, uporabniški vidik pa pomeni, da je namen vsake analize odvisen od interesov uporabnikov konkretne analize (Pučko, 1998, str. 10). Cilj analize pa je, po Lipovec (1983, str. 27), spoznati različne možne učinke predmeta na ustrezno opredeljeno uspešnost poslovanja, in sicer tako v kvalitativnem kot v kvantitativnem pogledu, pa tudi spoznati različne možnosti ali različne možne poti za izboljšanje uspešnosti v predmetu analize.

2.2 Analiza uspeha poslovanja

Po Rozman (1993, str. 104) analiza poslovanja poteka sistematično po poslovnih prvinah in poslovnih funkcijah. Pri vsaki primerjamo, izračunavamo in pregledujemo različne podatke, pomembne za tisto funkcijo oziroma prvino. Tako ločimo analize poslovanja Rozman (1993, str. 104):

- pri osnovnih sredstvih,
- pri zaposlenih,
- v nabavi,
- v proizvodnji,
- v prodaji,
- pri obratnih sredstvih,
- pri financiranju,
- celotne uspešnosti,

V svoji zaključni strokovni nalogi sem se osredotočil na zadnjo točko delitve, to je analiza celotne uspešnosti poslovanja, ki vključuje obseg in strukturo uspeha, uspešnosti in delitev uspeha. Uspeh in uspešnost poslovanja sta povezana z dobičkom oziroma poslovnim izidom, zato sem v nadaljevanju opisal pojme, ki so povezani z uspehom poslovanja podjetja.

2.2.1 Prihodki

Slovenski računovodski standardi opisujejo prihodke kot povečanje gospodarske koristi v obračunskem obdobju v obliki zmanjšanja dolgov, opustitve njihove poravnave ali povečanj sredstev (denarja ali terjatev) zaradi prodaje blaga ali storitev. Prihodki prek poslovnega izida vplivajo na velikost kapitala in jih delimo na poslovne prihodke, finančne prihodke in druge prihodke.

Poslovne prihodke delimo še na druge poslovne prihodke, povezane s poslovnimi učinki, in prihodke od prodaje. Med prihodke od prodaje sodijo prihodki od prodaje proizvodov, materiala, storitev, blaga itd. Med druge poslovne prihodke, povezane s poslovnimi učinki, pa uvrščamo prihodke od subvencij, regresov, dotacij, premij in podobne prihodke. Finančne prihodke predstavljajo prihodki iz investiranja, kot so prihodki od obresti za posojena denarna sredstva, dividende, prihodki od tečajnih razlik, delež dobička v drugem podjetju itd. Med druge prihodke pa uvrščamo občasne postavke ter ostale prihodke, ki povečujejo poslovni izid podjetja (Služba Vlade Republike Slovenije za zakonodajo, 2015).

2.2.2 Odhodki

Odhodke slovenski računovodski standardi opredeljujejo kot zmanjšanja gospodarskih koristi v obračunskem obdobju v obliki povečanja dolgov, denimo zaradi zaračunanih obresti, ali v obliki zmanjšanja sredstev, na primer zaradi prodaje. Tako kot prihodki se tudi odhodki delijo v 3 skupine, to so poslovni odhodki, finančni odhodki in drugi odhodki, ter prek poslovnega izida vplivajo na velikost kapitala (Služba Vlade Republike Slovenije za zakonodajo, 2015).

Poslovne odhodke predstavljajo (E-Računovodstvo, 2008):

- materialni stroški, kot so stroški materiala, nadomestnih delov, energije itd.,
- amortizacija,
- nematerialni stroški, kot so stroški za občasna in začasna dela, dnevnice za službena potovanja, stroški za prehrano, potni stroški itd.

Finančni odhodki zajemajo (E-Računovodstvo, 2008):

- odhodke financiranja iz odnosov s povezanimi združbami,
- obresti,
- penale, izgubljene are, negativne tečajne razlike.

Druge odhodke pa obsegajo ostali odhodki, ki zmanjšujejo poslovni izid, kot so odhodki iz prejšnjih let, primanjkljaj pri inventuri, pogodbene kazni, neizterljive terjatve itd. (E-Računovodstvo, 2008).

2.2.3 Poslovni izid

Poslovni izid za poslovno leto ali medletno obdobje, za katerega se oblikuje, je pošteno in resnično predstavljen v izkazu poslovnega izida. Izkaz poslovnega izida je temeljni računovodski izkaz, ki prikazuje, kako uspešno oziroma neuspešno je podjetje poslovalo, in se ga sestavi za splošne ali posebne potrebe zunanjega poročanja. Poznamo dve vrsti izkaza poslovnega izida, in sicer anglo-ameriško obliko ter nemško obliko. Standardi dajejo

prednost anglo-ameriški različici, vseeno pa si lahko organizacija izbere njim ustrežnejšo obliko (Služba Vlade Republike Slovenije za zakonodajo, 2015).

Cilj poslovanja vsakega podjetja je doseganje pozitivnega poslovnega izida, to je dobiček. To se zgodi, kadar so v obračunskem obdobju prihodki večji od odhodkov. Če pa imamo v obračunskem obdobju presežek odhodkov nad prihodki, ima podjetje negativen poslovni izid, kar označimo kot izgubo in pomeni zmanjšanje kapitala v podjetju. Ločimo več vrst dobička in izgube, temeljni pa sta celotni dobiček (izguba) in čisti dobiček (izguba). Celotni dobiček dobimo tako, da od vseh prihodkov odštejemo odhodke, če pa od celotnega dobička odštejemo še davke iz dobička, dobimo čisti dobiček. Če podjetje ustvari čisti dobiček, ga mora po točno določenem vrstnem redu, ki ga določa Zakon o gospodarskih družbah (ZGD-1), Ur. l. RS, št. 65/09, porabiti za (Vuković, Kermat & Juršev, 2020):

- kritje prenesene izgube,
- oblikovanje kapitalskih rezerv na podlagi sklenjene prisilne poravnave,
- oblikovanje zakonskih rezerv,
- oblikovanje rezerv za lastne deleže,
- oblikovanje statutarnih rezerv.

Če pa je podjetje v obračunskem obdobju poslovalo z izgubo, jo mora skladno z ZGD-1 pokriti (Vuković, Kermat & Juršev, 2020):

- s prenesenim dobičkom iz preteklih let,
- iz dobičkov naslednjih obračunskih obdobj,
- iz rezerv iz dobička,
- iz zakonskih rezerv in kapitalskih rezerv,
- s poenostavljenim zmanjšanjem osnovnega kapitala.

3 VPLIV NA POSLOVANJE IZBRANIH PODJETIJ

S pomočjo Agencije Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve (v nadaljevanju AJPES) in odgovorov na anketo, ki jih lahko najdemo v prilogah, sem pridobljeno teoretično znanje o uspehu podjetja uporabil še na konkretnih primerih s konkretnimi podjetji. Za analizo poslovanja v svoji zaključni strokovni nalogi sem si izbral podjetja Mercator Supermarket Tolmin, A-BO ter Apartma Kolman.

3.1 Mercator Supermarket Tolmin

Za konkretno podjetje, ki se ukvarja s trgovinsko dejavnostjo, sem izbral podjetje Mercator Supermarket Tolmin. Čeprav je v Tolminu kar nekaj trgovskih podjetij, kot so Hofer, Eurospin in podobno, sem se vseeno odločil za Mercator na podlagi naslednjih kriterijev. Najprej je na mojo odločitev glede izbire trgovskega podjetja vplivala lokacija. Ker je

Mercator le nekaj metrov oddaljen od prizorišča festivalov in kampa, je bil zato primeren kandidat. Naslednji kriterij je bil obisk udeležencev festivalov v posameznem trgovskem podjetju; Mercator je bil tudi v tem primeru pravi kandidat. Kot zadnji kriterij sem postavil, da je podjetje slovenskega izvora. Mercator je slovensko podjetje, zato obisk in nakupovanje obiskovalcev festivala vpliva tudi na slovenski proračun.

Poslovni sistem Mercator je slovensko podjetje, ki nudi zaposlitev več kot 20 tisoč delavcem v več kot 700 prodajalnah. Gre za največjo trgovsko družbo v Sloveniji, katere osnovna dejavnost je prodaja izdelkov za vsakdanjo rabo, poleg tega pa imajo tudi ločeno poslovno področje izdelkov za dom, imenovano M Tehnika. Skupina Mercator ima več poslovalnic po celotni Sloveniji, nekaj pa tudi v Srbiji, Makedoniji, Bosni in Hercegovini, Črni Gori ter na Hrvaškem (Wikipedija, 2022). V spodnji tabeli 1 lahko vidimo, da so po podatkih AJPESA v letu 2021 v celotni skupini Mercator ustvaril dobra 2 milijona celotnega dobička, saj so imeli presežek prihodkov nad odhodki. Ker gre za eno večjih gospodarski družb v Sloveniji, je v svojem izkazu poslovnega izida imela vse vrste prihodkov in odhodkov, torej poslovne, finančne in druge. Spodnji podatki veljajo za celotno skupino Mercator, nas pa zanimajo podatki za Mercator Supermarket Tolmin. Od bivše poslovodkinje izbranega podjetja smo izvedeli, da povečanje prometa v Mercator Supermarket Tolmin ustvarijo s prodajo izdelkov oziroma poslovnimi prihodki, zmanjšanje le tega pa z nakupom izdelkov in plačami zaposlenih oziroma poslovnimi odhodki. Finančnih in drugih prihodkov oziroma odhodkov v Mercator Supermarket Tolmin pa je le za vzorec.

Tabela 1: Izkaz poslovnega izida podjetja Mercator

v 000 EUR	Pojasnilo	2021	2020
Prihodki od pogodb s kupci	10	2.142.013	2.114.069
Prihodki od najemnin	10,1	42.081	36.152
Drugi prihodki	11	6.798	11.771
Poslovni prihodki		2.190.893	2.161.992
Sprememba zalog dokončanih proizvodov in nedokončane proizvodnje		569	(466)
Stroški materiala in prodanega blaga	12	(1.570.974)	(1.572.778)
Stroški storitev	13	(140.249)	(137.928)
Stroški zaposlenih	14	(280.409)	(270.831)
Amortizacija opredmetenih osnovnih sredstev in neopredmetenih sredstev	15	(58.224)	(58.585)
Oslabitev opredmetenih osnovnih sredstev	15	—	(64.644)
Dobički/izgube iz prevrednotenja naložbenih nepremičnin	15	(6.063)	(75.506)
Amortizacija in oslabitev pravice do uporabe	15	(49.660)	(50.975)
Oslabitev donosa na sredstva	15	(238)	(6.466)
Drugi stroški	16	(30.599)	(39.111)
(Dobiček)/Izguba pri prodaji nepremičnin		2.758	7.044
Poslovni odhodki		(2.133.090)	(2.270.248)
Finančni prihodki	17	2.499	3.183
Finančni odhodki	17	(57.942)	(53.783)
Neto finančni odhodki		(55.443)	(50.600)
Poslovni izid pred obdavčitvijo		2.360	(158.856)

Vir: AJPES (2022).

Na osnovi pogovora z bivšo poslovodkinjo izbranega trgovskega podjetja in ankete lahko ugotovimo, da festivali močno vplivajo na poslovanje podjetja Mercator Supermarket Tolmin, zato festivale in njihov obstoj tudi močno podpirajo. Anketiranka je ocenila, da se promet v trgovinskem podjetju Mercator Supermarket Tolmin poveča za dvakrat, največ pa ga ustvarijo med festivaloma MetalDays in Punk Rock Holidays, med ostalimi pa je prometa malo manj, kar je razumljivo, saj so Sajeta Art & Music Festival, Butik in Overjam krajši in manjši festivali. Največji zapravljevci v podjetju Mercator so po podatkih iz ankete Nemci, Francozi, Angleži in Skandinavci, ki največ pripravijo za alkoholne pijače in osnovne dobrine, zelo radi pa kupujejo tudi napihljive blazine in majhne čolne za spust po reki Soči.

3.2 A-BO

Enako kot pri izbiri trgovskega podjetja sem tudi pri izbiri gostinskega podjetja imel veliko izbire, odločil pa sem se za gostinsko podjetje A-BO. Za to podjetje sem se odločil zato, ker se nahaja v središču Tolmina, lastnica gostinskega obrata pa je domačinka. V času festivalov gostilna zapre tudi mimoidočo cesto ter nanjo postavi še dodatne mize in stole ter še en točilni pult. Tako poveča kapaciteto bara in omogoči hitrejšo postrežbo, na drugi strani pa se ji zaradi zaprtja ceste, dodatnih zaposlenih in hitrejših postrežbe povečajo tudi stroški. V festivalnih mesecih se lastnikom gostiln povečajo tudi stroški dela, saj svojim zaposlenim takrat zaradi večjega obsega dela ponudijo višje plače kot preostale mesece.

Iz spodnje tabele 2 lahko razberemo, da je združba A-BO imela po podatkih AJPES-a v letu 2021 več odhodkov kot prihodkov, zato je bil njen poslovni izid za leto 2021 izguba. Vseeno pa je ta izguba znašala le slabih 300 evrov, kar je kar 2 tisoč evrov manj kot leto prej, ko festivalov zaradi pandemije covid-19 ni bilo. Leta 2022 pa je imelo podjetje A-BO pozitivno razmerje med prihodki in odhodki, kar pomeni, da so poslovali z dobičkom. Največji vir prihodkov predstavljajo prihodki od prodaje, kar je logično, saj gre za gostinsko podjetje. Na drugi strani pa največji vir odhodkov predstavljajo stroški blaga, materiala in storitev ter stroški dela. V te stroške so všteti tudi stroški zaprtja ceste in dodatnega zaposlenega. Če primerjamo poslovna leta podjetja A-BO med seboj, lahko opazimo, da so lansko leto, v primerjavi z letom 2020, ko je bila v ospredju pandemija covid-19, ustvarili za skoraj petkrat več prihodkov od prodaje, v primerjavi z letom 2021 pa za dvakrat več. Leto 2021 je bilo prvo leto po pandemiji in tedaj festivali niso še delovali kot pred pandemijo. Leta 2022 so začeli delovati kot običajno, z manjšimi omejitvami, in takoj spremenili njihovo majhno izgubo leta 2021 v ogromen dobiček, ki je v letu 2022 znašal dobrih 6 tisoč evrov. Iz spodnje tabele 2 lahko ugotovimo, da je imela pandemija covid-19 zares velik vpliv na gostinske obrate in da so gostinska podjetja v Tolminu odvisna od festivalov, saj le z njihovo pomočjo poslujejo z dobičkom.

Tabela 2: Izkaz poslovnega izida podjetja A-BO

LETO	2022	2021	2020
1. ČISTI PRIHODKI OD PRODAJE	161.576,76	77.255,43	33.785,68
2. SPREMEMBA VREDNOSTI ZALOG PROIZVODOV IN NEDOKONČANE PROIZVODNJE	0,00	0,00	0,00
3. USREDSTVENI LASTNI PROIZVODI IN LASTNE STORITVE	0,00	0,00	0,00
4. DRUGI POSLOVNI PRIHODKI	1.516,17	0,00	1.249,36
5. Stroški blaga, materiala in storitev	110.638,84	65.527,53	28.397,35
a) Nabavna vrednost prodanega blaga in materiala ter stroški porabljenega materiala	79.697,19	41.989,63	17.444,14
b) Stroški storitev	30.941,65	23.537,90	10.953,21
6. Stroški dela	43.660,83	16.283,99	8.266,46
a) Stroški plač	30.247,57	12.669,24	6.322,24
b) Stroški pokojninskih zavarovanj	2.676,91	1.121,23	559,52
c) Stroški drugih socialnih zavarovanj	2.247,87	918,48	458,42
č) Drugi stroški dela	8.488,48	1.575,04	926,28
7. Odpisi vrednosti	601,94	183,38	740,07
a) Amortizacija	601,94	183,38	740,07
b) Prevrednotovalni poslovni odhodki pri neopredmetenih sredstvih in opredmetenih osnovnih sredstvih	0,00	0,00	0,00
c) Prevrednotovalni poslovni odhodki pri obratnih sredstvih	0,00	0,00	0,00
8. Drugi poslovni odhodki	769,53	82,00	97,79
9. Finančni prihodki iz deležev	0,00	0,00	0,01
10. Finančni prihodki iz danih posojil	0,00	0,00	16,95
11. Finančni prihodki iz poslovnih terjatev	0,00	0,00	0,00
12. Finančni odhodki iz oslabitve in odpisov finančnih naložb	0,00	0,00	0,00
13. Finančni odhodki iz finančnih obveznosti	0,00	0,00	1,07
14. Finančni odhodki iz poslovnih obveznosti	59,37	26,34	0,19
15. DRUGI PRIHODKI	1.245,02	4.566,32	0,17
16. DRUGI ODHODKI	1.990,00	1,93	40,42
17. DAVEK IZ DOBIČKA	0,00	0,00	0,00
18. ODLOŽENI DAVKI	0,00	0,00	0,00
19. ČISTI POSLOVNI IZID OBRAČUNSKEGA OBDOBJA (ČISTI DOBIČEK/IZGUBA OBRAČUNSKEGA OBDOBJA)	6.617,44	-283,42	-2.491,18

Prirejeno po AJ PES (2023).

Na podlagi ankete in pogovorom z lastnico bara je bilo moč razbrati, da imajo festivali na vse gostinske obrate ogromen vpliv, saj se promet med festivali v primerjavi z ostalimi meseci poveča kar za šestkrat. Z drugimi besedami to pomeni, da ima v mesecih festivalov toliko prometa, kot v 6 ne-festivalnih mesecih skupaj. Največ dodatnega prometa zaznavajo med festivalom MetalDays, nato Punk Rock Holiday, ostali trije pa so si pri ustvarjanju dodatnega prometa enakovredni. Poleg navadnih prihodkov od dela delavcev pa je v gostinski dejavnosti prisoten tudi osebni prihodek, imenovan napitnina. Iz odgovorov lahko razberemo, da največ obiskovalcev gostilne prihaja iz Nemčije, Francije, Belgije, Italije, Anglije in skandinavskih držav. Po besedah lastnice, ki tudi sama dela kot natararica v svojem podjetju, v povprečju ti obiskovalci v 8 urah pustijo natararjem do 60 evrov napitnine vsak festivalni dan. V povprečju tako dobijo gostinski uslužbenci v festivalnih mesecih z napitnino še eno mesečno plačo.

3.3 Apartma Kolman

Za turistično podjetje sem izbral podjetje Apartma Kolman, ki se ukvarja z oddajanjem apartmajev. To turistično dejavnost sem izbral na podlagi analize uspeha, saj menim, da so druge turistične dejavnosti v Tolminu omejene na letni čas, medtem ko oddaja apartmajev deluje skoraj celo leto (odvisno od posameznega ponudnika). Analiza oziroma primerjava druge turistične dejavnosti bi bila brezpredmetna. Podjetje, ki sem ga izbral, oddaja svoje apartmaje od začetka aprila pa do konca oktobra v majhni vasi Volarje, ki je dobrih 5 kilometrov oddaljena od Tolmina in 10 kilometrov oddaljena od Kobarida, ki tudi slovi po zanimivih zgodovinskih in naravnih znamenitostih. V svoji ponudbi imajo 2 apartmaja, enega za 6 oseb ter enega za 4 osebe. Poleg tega pa oddajajo tudi sobo na noč in celotno hišo.

Apartmaji so opremljeni s sodobno opremo in teraso, nudijo pa tudi izposojajo koles in pomoč pri organizaciji izletov. Stanovalci apartmajev si lahko odpočijejo in sprostijo misli na zelenici za apartmajem ter pripravijo jedi iz žara. Glavni in edini vir prihodkov predstavlja oddaja apartmajev, saj so izposoja koles in ostale dejavnosti, ki jih nudijo v podjetju Apartma Kolman, brezplačne. Odhodkov nimajo veliko, imajo le druge odhodke, saj za čiščenje in vzdrževanje apartmajev skrbi lastnik. Spodnja tabela 3 prikazuje cenik v Apartmajih Kolman, iz njega pa lahko razberemo, da velik apartma oddajajo za 120 evrov na noč, manjši apartma za 90 evrov na noč, za sobo za 1 noč pa moraš odšteti 50 evrov. V primeru, da je obiskovalcev apartmajev več kot 6, imajo obiskovalci možnost najeti tudi celotno hišo za 250 evrov na dan. Kot lahko opazimo iz spodnje tabele 3, so cene v poletnih mesecih višje od preostalih mesecev. Iz AJ PES-a nismo uspeli dobiti podrobnih podatkov o prihodkih in odhodkih izbranega podjetja, zato pa smo jih uspeli dobiti od sina lastnika, s katerim sem opravil kratek pogovor. V lanskem letu so po navedbi sogovornika poslovali z dobičkom, ki pa ni presegel 3 tisoč evrov.

Tabela 3: Cenik v podjetju Apartma Kolman

APP 1 100 m ²	april, maj, september, oktober	junij, julij, avgust
2 osebi	80,00 € 1 spalnica	120,00 € 2 spalnici
4 osebe (2 spalnici)	100,00 €	120,00 €
6 oseb (3 spalnice)	140,00 €	170,00 €
APP 2 70 m ²	april, maj, september, oktober	junij, julij, avgust
2 osebi	60,00 € 1 spalnica	90,00 € 2 spalnici
4 osebe (2 spalnici)	80,00 €	90,00 €
SOBA	april, maj, september, oktober	junij, julij, avgust
2 osebi	40,00 €	50,00 €
NAJEM HIŠE	april, maj, september, oktober	junij, julij, avgust
Hiša (10 oseb)	200,00 €	250,00 €

Vir: Apartma Kolman (brez datuma).

S pomočjo ankete in pogovora sem uspel ugotoviti, da tudi na ponudnike turističnih storitev v Tolminu festivali močno vplivajo, vseeno pa manj kot na trgovinsko in gostinsko dejavnost. Promet med festivali se v primerjavi z mesecem septembrom poveča za enkrat, saj imajo po besedah sina v festivalnem mesecu zasedeno 24 dni od 30 in imajo tako čas samo za čiščenje, medtem ko imajo v ne-festivalnih mesecih oddanih v povprečju 14 dni. Kot že rečeno pa festivali nimajo ogromnega vpliva na ponudnike apartmajev, saj bi imeli v Apartmajih Kolman dobro zasedenost, tudi če festivalov ne bi bilo. Iz ankete lahko razberemo, da je med obiskovalci apartmajev največ Nemcev in Belgijcev, dodatnega prometa pa je skozi vse festivale enako, razen za festivala Butik in Sajeta Art & Music Festival ga je nekoliko manj zaradi krajšega trajanja.

Vseeno pa takšno povečanje prometa za vsa podjetja v času festivalov v Tolminu ne bi bilo mogoče, če ponudniki storitev in blaga v Tolminu ne bi zvišali cen. Nekateri ponudniki v času festivalov zvišajo cene svojih izdelkov za 30 procentov, nekateri pa tudi več. Skozi leta to povečanje ni vplivalo na razpoložanje obiskovalcev, v zadnjih letih pa je moč ugotoviti, da so obiskovalci vedno bolj nezadovoljni s cenami hrane in pijače, predvsem na samem prizorišču. Kot primer, tam pol litra piva stane 6 evrov, za hamburger pa morajo odšteti do 10 evrov. Prav zaradi tega je bila lanskoletna izvedba festivalov med najslabše ocenjenimi v zadnjih letih.

Poleg finančnega vpliva, ki jih imajo festivali na izbrana podjetja, pa imajo vpliv tudi na prebivalstvo v Tolminu. Ker se v festivalskih mesecih poveča promet, se mora v podjetjih

povečati tudi število zaposlenih. Izbranim podjetjem je skupno to, da dajo prednost domačinom, predvsem dijakom in študentom, ter jim tako omogočijo zaslužek med poletjem. Mercator Supermarket Tolmin v poletnih mesecih nudi poletno delo dodatnim 6 mladim, združba A-BO v svojo ekipo privabi 3 mlade, medtem ko Apartma Kolman zaradi narave dela ne rabi dodatne pomoči. Poleg izbranih podjetij pa lahko mladi poletno delo najdemo tudi v drugih podjetjih, ki ponujajo enake storitve, ali pa na samem festivalu kot čistilci, prodajalci ali pomočniki pri postavljanju festivala.

Zaradi pandemije covid-19 so izbrana podjetja enkrat že ostala brez festivalov in njihovega prometa, zato me je v anketi zanimalo, kako je odsotnost festivalov med pandemijo vplivala na prodajo. Anketiranki iz gostinskega in trgovinskega izbranega podjetja sta na vprašanje odgovorili, da je močno vplivala. Na drugi strani pa je anketiranec turističnega podjetja na vprašanje odgovoril, da pandemija ni vplivala na poslovanje. Iz teh odgovorov lahko sklepamo, da bi morebitno prenehanje festivalnih dogodkov na Tolminskem vplivalo predvsem na gostinske in trgovinske obrate, medtem ko izguba festivalov za turistična podjetja ne bi pomenila velike izgube. Kljub temu da bi izguba festivalov različno vplivala na izbrana podjetja, pa so si anketiranci enotni v tem, da želijo, da festivali ostanejo na Tolminskem.

4 OMEJITEV FESTIVALOV IN GRADNJA OBVOZNICE

Kljub uspešnim zgodbam, ki so jih spisali posamezni festivali v svojih večletnih izvedbah, pa je njihov obstoj pod vprašajem. Glavni krivci za to so domačini in tolminski občinski svet. V nadaljevanju sem predstavil dva ključna razloga, ki sta postavila ohranitev festivalov na sotočju Soče in Tolminke na kocko. To sta sprejetje odloka o omejitvi festivalov in gradnja obvoznice.

4.1 Sprejem odloka o omejitvi festivalov

Po korona krizi se je tolminski občinski svet odločil za konkretnejšo vmešavanje v organizacijo festivalov. Prve spremembe so začele veljati že lani, leta 2022. Med njimi je bila omejitev glasbenega programa festivala na 8 ur dnevno in najdlje do 1. ure naslednjega dne, kar je za obiskovalce in organizatorje pomenilo pravi šok. Na lastne oči je bilo moč opaziti nezadovoljstvo obiskovalcev, saj so prve glasbene skupine začele svoj nastop že ob 20. uri zvečer, ko je bilo zunaj še svetlo. V prejšnjih letih so se, na primer, ob tej uri obiskovalci še kopali v Soči oziroma hodili iz plaže. Ampak organizatorji so bili prisiljeni v takšen raspored, saj drugače ne bi uspeli na oder spraviti vseh glasbenih skupin tistega dne. Zaradi tega so tudi menjave med skupinami potekale bistveno hitreje kot prejšnja leta, za nastop pa je imela skupina približno uro in pol. Tudi omejitev glede nočnega dogajanja je pustila pri obiskovalcih veliko nejevolje. Obliž na rano za to omejitev je ponudil nekdanji hotel Paradiso ali Centroslavija, ki je odprl vrata za notranje nadaljevanje festivalske zvrsti glasbe z DJ-em. Vseeno pa takšne rešitve niso uspeli ponuditi za metalce, ker jih je

enostavno preveč. V predhodnih letih so nastopajoči zaključevali svoj performans šele ob 4. uri naslednjega dne in ni bilo potrebe po odprtju notranjih prostorov.

Naslednja omejitev je predvsem organizatorjem in varnostnikom predstavljala velik zalogaj. Organizatorji so morali zagotoviti prost dostop do pokopališča v Tolminu, nemške kostnice ter, najpomembneje in najtežje, prost dostop do plaže ob Sotočju. Ta dostop je moral biti omogočen od 6. do 18. ure. Varnostniki so morali letos zelo podrobno pregledovati zapestnice na rokah obiskovalcev, saj bi se nekateri lahko prikradli na prizorišče brez karte. Prav zaradi tega je bilo na letošnjem festivalu moč opaziti večje število varnostnikov, ki so že takoj po 18. uri začeli z obhodi ter iskali morebitne nepravilnosti.

Še ena izmed omejitev, ki je začela veljati že v letu 2022, je bila omejitev števila tradicionalnih festivalov, ki se izvajajo na območju sotočja, na 6. Ta omejitev za festivale ni pomenila sprememb, saj so se v poletnih mesecih zvrstili vsi festivali, med njimi tudi Soča Outdoor.

Poleg zgoraj omenjenih sprememb in omejitev pa je tolminski občinski svet 30. junija 2022 sprejel še en odlok za leto 2023, ki bo še dodatno omejil festivale v Tolminu. Organizatorji so zaradi novega odloka upravičeno zaskrbljeni in negotovi glede obstoja festivalov na območju sotočja, saj le-ta navaja, da je sotočje izvzeto iz festivalskih prizorišč. S tem bi radi tolminski svetniki omogočili domačinom in turistom ves čas prost dostop do sotočja, pa je, kakšno ceno bodo morali za ta ukrep plačati. Organizatorji festivalov še vedno niso rekli zadnje besede in se borijo za oder na sotočju, vseeno pa se zdi, da bo to kmalu pomenilo konec festivalov na Tolminskem. Po več kot dvajsetletnem pisanju festivalske zgodovine, ki je majhno mesto Tolmin za vedno postavilo na zemljevid sveta, se zdi, da bodo festivali, kot so Sajeta Art & Music Festival, Punk Rock Holiday, Overjam in Butik ostali brez glavnega oziroma edinega prizorišča.

Dodatna omejitev, ki začne veljati z letom 2023, pa je omejitev števila obiskovalcev na 5 tisoč dnevno in 35 tisoč čez celotni festival. Na srečo se ta omejitev dotakne le festivala MetalDays, ki pa se tako ali tako z letom 2023 seli v Velenje, njegovo mesto pa bo, kot rečeno, zasedel Tolminator (Dnevnik, Družba medijskih vsebin d.d., 2022).

Organizatorji festivalov, ki bodo izgubili glavni oder ob sotočju, opozarjajo tolminski občinski svet, da bo sprejeti ukrep vplival tudi nanje. Do sedaj so za varnost in čistočo sotočja skrbeli organizatorji oziroma delavci na festivalu, saj je bilo sotočje del festivalskega prizorišča, v primeru izvzetja sotočja iz festivalskega prizorišča pa bo za najem čistilcev in reševalcev iz vode morala poskrbeti občina. Organizatorji pa se kljub temu bojijo, da bodo za nečistočo oziroma kakršnokoli nevarnost na območju sotočja vseeno krivili festivale in njihove udeležence. Organizatorji bi si te obtožbe predstavljali kot sporočilo, da v Tolminu niso več zaželeni in naj si dobijo drugo lokacijo (Biljak Gerjevič, 2022).

Z navedenimi spremembami in ukrepi želijo v tolminskem občinskem svetu zmanjšati število odpadkov in onesnaževanje okolja okoli sotočja, prav tako pa želijo omejiti tudi hrup

in s tem ugoditi domačinom. Še en izmed sprejetih ukrepov pa je povečanje festivalnih taks, s čimer se poveča finančni izplen občine. Sprejeti odlok določa, da morajo festivali, ki privabijo nad 5 tisoč in do 35 tisoč obiskovalcev, plačati 7500 evrov festivalske takse, medtem ko morajo manjši festivali, kot so Sajeta Art & Music Festival in Butik, poravnati 500 evrov festivalske takse (MMC RTV Slovenija, 2023).

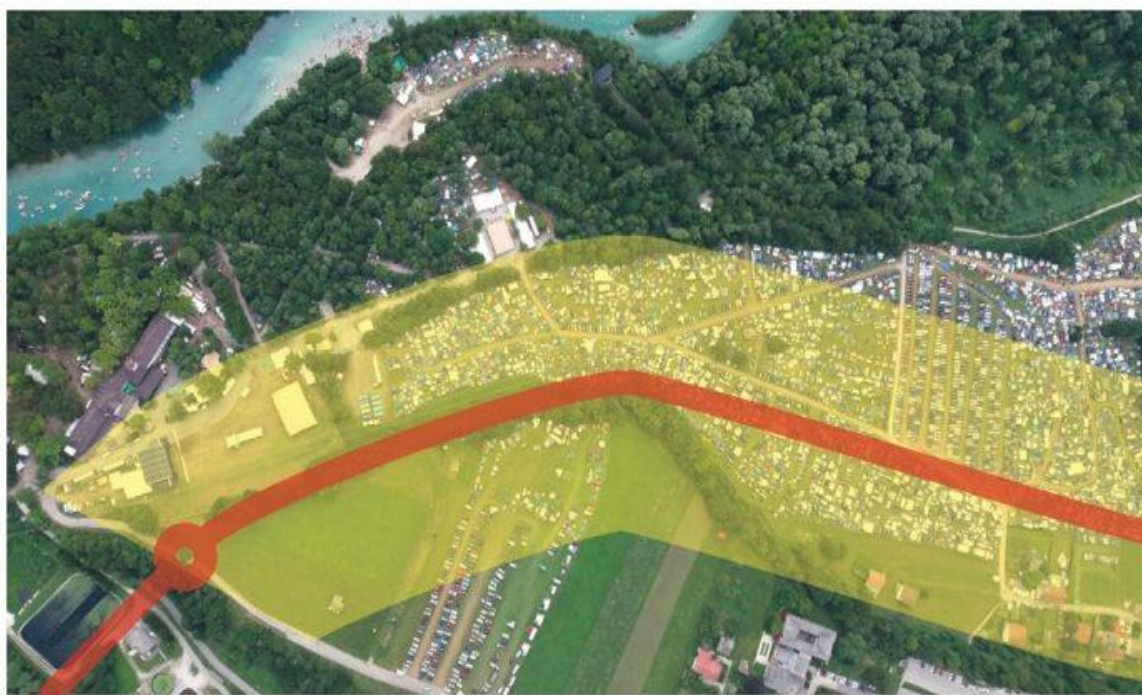
4.2 Gradnja obvoznice

Kot zgoraj našteje omejitve bo na izvedbo festivalov v prihodnjih letih močno vplivala gradnja nove obvoznice, ki bo središče mesta Tolmin razbremenila tranzitnega prometa. Obvoznica je prve zametke dobila leta 2021, z gradnjo pa so začeli v začetku leta 2022. Obvoznica bo potekala po sredini festivalskega prizorišča, dela pa bodo po ocenah potekala več kot sezono, z zaključkom konec leta 2023.

Že lansko leto so se morali organizatorji spopasti z nekaterimi omejitvami zaradi gradnje obvoznice, te pa se bodo s končno izgradnjo še povečale. Najprej so izvedbo festivala ogrožala dela in stroji na delovišču, saj so bili zaradi tega organizatorji prisiljeni k postavitvi več ograj za zaščito obiskovalcev pred padcem v kakšno luknjo. S pričetkom gradnje so otežili tudi dostop na prizorišče in poskrbeli za logistične težave ter z že izkopanim delom poti, kjer bo potekala obvoznica, omejili število kampiranj in parkirišč. Po končani gradnji obvoznice pa bo kampiranje in postavljanje premičnih objektov zakonsko prepovedano, saj bo 35-metrsko cona na obeh straneh obvoznice zaščitena. Edina pozitivna možnost, ki jo organizatorji festivalov vidijo v obvoznici, je, da bi obvoznico v času festivalov zaprli ter jo uporabili za parkirišče. Ideja se sliši obetavna, vprašanje pa je, ali jo je mogoče izpeljati, ali bo padla na plodna tla ali pa bo kot vse ostale pozitivne ideje, ki so jih predlagali organizatorji, padla v vodo ter bo to pomenilo konec festivalov na Tolminskem (Delo d.o.o., 2019).

Rdeča črta na spodnji sliki 2 prikazuje potek obvoznice, rumena barva pa prikazuje 35 metrsko cono od obvoznice, kjer bo po koncu gradnje kampiranje in postavljanje premičnih objektov zakonsko prepovedano. Slika je posneta med festivalom, tako da je vidno, koliko obiskovalcev zares pride na posamezen festival in koliko prostora bodo organizatorji izgubili. Za obiskovalce, ki kampirajo, bo na voljo zelo malo prostora in pot do prizorišča bo daljša. Zaradi poteka obvoznice in cone ob njej bo za organizatorje festivalov zelo pomembno, da poizkušajo skupaj s tolminskim občinskim svetom dobiti neko dolgoročno rešitev, s katero bi se strinjali obe strani, ter tako izkoristiti obvoznico sebi v prid. V nasprotnem primeru bi se lahko zaradi nezadovoljstva obiskovalcev festivalov zmanjšal obisk, kar bi pomenilo še dodatne skrbi za organizatorje, ki so že tako ali tako skeptični glede organizacije festivalov v Tolminu.

Slika 2: Potek tolminske obvoznice

Vir: GO – portal (2019).

Glede omejitev festivalov smo povprašali tudi v naši anketi. Od treh izbranih podjetij smo dobili različne, a vseeno dokaj podobne odgovore. Z omejitvami festivalov se strinjajo, vendar ne v obstoječem okvirju, saj festivali nimajo tako močnega vplivajo na okolje in domačine, da bi morali zaradi tega ostati brez njih. Anketiranci so si enotni, da v primeru ukinitve festivalov domačini ne bi bili bolj zadovoljni ter da bi s tem nastale velike spremembe. Vsi anketiranci se strinjajo, da se bodo te najbolj prepoznale v prometu podjetij, ki bo močno upadel. O čistoči Tolmina in sami prepoznavnosti mesta nimajo enakega mnenja. Sam menim enako kot anketiranki podjetja A-BO in Mercator Supermarket Tolmin, in sicer da bo Tolmin manj prepoznaven v svetu in da zaradi ukinitve festivalov Tolmin ne bo nič bolj čist, k večjemu nasprotno, saj iz prve roke vem, da čistilci zelo dobro opravijo svoje delo med festivali in po njih.

SKLEP

Na podlagi narejene analize vpliva festivalnih dogodkov na izbrano trgovinsko, gostinsko in turistično podjetje v Tolminu ugotavljam, da festivali močno vplivajo na samo mesto Tolmin in na življenje Tolmincev. Na samo mesto vplivajo v obliki prepoznavnosti po svetu in vpliva na okolje, medtem ko na Tolmince vplivajo v finančni obliki in obliki življenja domačinov med festivalnimi meseci. Prav zaradi vpliva na življenje domačinov se zna zgoditi, da bodo festivali na Tolminskem kmalu postali preteklost. Zaradi nekaterih pritožb domačinov, ki festivale vidijo kot oviro, so bili v tolminskem občinskem svetu primorani

omejiti festivale. V letu 2022 so med festivali prvič preizkusili nekatere izmed omejitev, izid pa je bil negativen, saj so le-te povzročile veliko nevšečnosti in problemov pri organizatorjih ter nezadovoljstva in neodobravanja pri obiskovalcih. Za leto 2023 so pripravili še dodatne zaostitve, ki bodo pomenile dodatne skrbi za organizatorje ter še povečale nezadovoljstvo obiskovalcev v primerjavi z lanskim letom. V letu 2023 bo življenje vseh udeležencev festivalov dodatno zagrenila obvoznica, ki jo gradijo na območju festivalov. Prav zaradi tega se je najštevilčnejši festival na Tolminskem, to je MetalDays, preselil na drugo lokacijo, njegovo mesto pa bo zavzel nov metal festival, imenovan Tolminator.

V primeru izgube festivalov v Tolminu lahko pričakujemo veliko zmanjšanje prometa v trgovinskih in gostinskih obratih, medtem ko v turističnih podjetjih, zaradi narave dela, velikega zmanjšanja prometa ne bo. Če festivalov zares ne bo več, se bo, po besedah sogovornice, v izbranem trgovinskem podjetju promet zmanjšal za dvakrat, kar lahko sklepamo tudi za vse ostale trgovinske obrate. Največjo izgubo v primeru odsotnosti festivalov pa lahko pričakujemo v gostinskih podjetjih, kjer bodo po besedah lastnice gostinskega objekta ustvarili kar za šestkrat manj prometa. Uslužbenci v gostinstvu bodo izgubili tudi ogromen del osebnega prihodka v obliki napitnine, ki jim v festivalskih mesecih poveča prihodek od dela za vsaj še enkrat.

Po večletnih uspešnih zgodbah in trenutkih, ki so jih spisali obiskovalci in sami festivali na Tolminskem, se zdi, da so festivalom v Tolminu šteta leta. Vseeno pa mislim, da lahko tolminski občinski svet in organizatorji najdejo skupen jezik ter skupaj pripravijo omejitve, ki bodo ustrezale obema stranema, obiskovalcem pa ustvarilo nepozabno doživetje ter tako ohranijo festivale na najlepši lokaciji v Sloveniji in svetu nasploh, to je na sotočju rek Soče in Tolminke. Z ohranitvijo festivalov se strinjajo tudi vsa izbrana podjetja, ki omejitve sicer podpirajo, ampak ne takšne, kot so predstavljene. Usoda festivalov je tako odvisna od dogovora obeh strani, domačini pa lahko le upamo na najboljše in uživamo v preostalih izvedbah.

LITERATURA IN VIRI

1. Acenta d.o.o. (brez datuma). *Tolmin*. Pridobljeno 25. aprila 2023 iz <https://www.sloveniaholidays.com/tolmin/>
2. Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve – AJ PES. (2022, 5. september). *Letno poročilo 2021*. Pridobljeno 9. maja 2023 iz <https://www.ajpes.si/jolp/podjetje.asp?maticna=5300231000>
3. Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve – AJ PES. (2023, 21. april). *Izkaz poslovnega izida v obdobju od 1.1. do 31.12.2022*. Pridobljeno 9. maja 2023 iz https://www.ajpes.si/jolp/podjetje.asp?maticna=7157495000&id_prikaza=2&id=16570119#porocilo

4. Apartma Kolman. (brez datuma). *Cenik*. Pridobljeno 9. maja 2023 iz <https://www.apartma-kolman.com/cenik/>
5. Bergant, Ž. (2011). *Osnove analize poslovanje* (2. dop. izd.). Ljubljana: Inštitut za poslovodno računovodstvo.
6. Biljak Gerjevič, R. (2022, 1. julij). *Festivalsko poletje v Tolminu: obvoznica, strožji pogoji in vse manj prostora*. Pridobljeno 28. aprila 2023 iz <https://n1info.si/novice/kultura/festivalsko-poletje-v-tolminu-obvoznica-strojji-pogoji-in-vse-manj-prostora/>
7. Delo d.o.o. (2019, 30. julij). *Začetek gradnje tolminske obvoznice v 2021, usoda festivalov neznana*. Pridobljeno 27. aprila 2023 iz <https://www.delo.si/novice/slovenija/zacetek-gradnje-tolminske-obvoznice-v-2021-usoda-festivalov-neznana/>
8. Dnevnik, Družba medijskih vsebin d.d. (2022, 9. julij). *Festivali v Tolminu samo še letos?*. Pridobljeno 27. aprila 2023 iz <https://www.dnevnik.si/1042992656/lokalno/primorska/festivali-v-tolminu-samo-se-letos>
9. E-Računovodstvo. (2008, 22. oktober). *Odhodek*. Pridobljeno 26. aprila 2023 iz <https://www.eracunovodstvo.org/blog/racunovodstvo/odhodek/>
10. GO – portal. (2019, 31. julij). *Gradnja obvoznice v Tolminu leta 2021: BREZ SPREMEMB TRASE*. Pridobljeno 9. maja 2023 iz <https://go-portal.si/gradnja-obvoznice-v-tolminu-leta-2021-brez-sprememb-trase/>
11. Lipovec, F. (1983). *Analiza in planiranje poslovanja*. Ljubljana: Gospodarski vestnik.
12. lkomp. (brez datuma). *Projekt: Lkomp-kompetence mikro/malih lesarjev*. Pridobljeni 26. aprila 2023 iz <https://www.lkomp.eu/ee321.htm>
13. MetalDays Festival. (2023). *About MetalDays*. Pridobljeno 25. aprila 2023 iz <https://www.metaldays.net/about>
14. MMC RTV Slovenija. (2023, 26. april). *V Tolminu tudi letos šest festivalov, posameznega bo lahko obiskalo največ 35.000 ljudi*. Pridobljeno 28. aprila 2023 iz <https://www.rtvlo.si/lokalne-novice/gorisko/v-tolminu-tudi-letos-sest-festivalov-posameznega-bo-lahko-obiskalo-najvec-35-000-ljudi/666206>
15. Monster Energy. (2016, 8. avgust). *Sonce, blato, dež in pet dni dolg metal festival – MetalDays se je spet izkazal*. Pridobljeno 25. aprila 2023 iz <https://www.monsterenergy.com/news/sun-mud-rain-and-five-days-long-metal-festival-metaldays-nailed-it-once-again>
16. Pučko, D. (1998). *Analiza poslovanja* (1. izd.). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
17. Rad Season. (2022, 19. avgust). *Punk Rock Holiday: The Ultra Camp Out & Rock Out Experience*. Pridobljeno 25. aprila 2023 iz <https://radseason.com/event/punk-rock-holiday-tolmin-slovenia/>
18. Radio Študent. (2022, 20. julij). *Butik Festival 2022*. Pridobljeno 25. aprila 2023 iz <https://radiostudent.si/glasba/rs-recenzija/butik-festival-2022>
19. Rockline. (2023, 5. januar). *V Tolmin Prihaja Overjam 2023 Festival*. Pridobljeno 25. aprila 2023 iz <https://www.rockline.si/v-tolmin-prihaja-overjam-2023-festival/>

20. Rozman, R. (1993). *Planiranje poslovanja podjetja* (1. natis). Ljubljana: Gospodarski vestnik.
21. SIGIC, Slovenski glasbenoinformacijski center. (2022, 4. julij). *Sajeta Art & Music Festival 2022*. Pridobljeno 25. aprila 2023 iz <https://www.sigic.si/sajeta-art-music-festival-2022.html>
22. Služba Vlade Republike Slovenije za zakonodajo. (2015, 10. december). *Slovenski računovodski standardi (2016)*. Pridobljeno 26. aprila 2023 iz <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=DRUG4192#>
23. Vuković, K., Keramat, S. & Juršev, U. (2020, 16. januar). *Izguba*. Pridobljeno 26. aprila 2023 iz https://www.dara.si/33/izguba-uniqueidmRRWSbk196EAafnF40AQgLgX4F61gYtFJ7LRrRXsGnKXer_nIU395g/?query=nerazporejen%20dobi%E8ek&serp=1
24. Wikipedija. (2022, 28. oktober). *Mercator*. Pridobljeno 27. aprila 2023 iz <https://sl.wikipedia.org/wiki/Mercator>
25. Wikipedija. (2023a, 12. april). *Tolmin*. Pridobljeno 25. aprila 2023 iz <https://sl.wikipedia.org/wiki/Tolmin>
26. Wikipedija. (2023b, 24. april). *Moshing*. Pridobljeno 25. aprila 2023 iz <https://en.wikipedia.org/wiki/Moshing>

PRILOGE

Priloga 1: Odgovori izbranih podjetij na anketo

1. NAVEDITE IME VAŠEGA PODJETJA OZIROMA PODJETJA, KIER DELATE.

MERCATOR D.D.

A-BO D.O.O., PE M BAR

APARTMA KOLMAN

2. ALI PODPIRATE FESTIVALE NA TOLMINSKEM?

DA

DA

DA

3. ČE STE NA ZGORNJE VPRAŠANJE ODGOVORILI Z NE, UTEMELJITE ZAKAJ

/

/

/

4. KAKŠEN VPLIV IMAJO FESTIVALI NA POSLOVANJE V VAŠEM PODJETJU?

VELIK VPLIV

VELIK VPLIV

MAJHEN VPLIV

5. ZA KOLIKO KRAT SE POVEČA PROMET MED FESTIVALI V PRIMERJAVI Z OSTALIMI MESECI (PRIBLIŽNO)?

2

6

1

6. MED KATERIM FESTIVALOM JE NAJVEČ DODATNEGA PROMETA IN MED KATERIM NAJMANJ (ZA VSAKO OZNAČITE RAZLIČNO POLJE)? [NAJVEČ]

METALDAYS

METALDAYS

METALDAYS

6. MED KATERIM FESTIVALOM JE NAJVEČ DODATNEGA PROMETA IN MED KATERIM NAJMANJ (ZA VSAKO OZNAČITE RAZLIČNO POLJE)? [SKORAJ NAJVEČ]

PUNK ROCK HOLIDAY

PUNK ROCK HOLIDAY

PUNK ROCK HOLIDAY

6. MED KATERIM FESTIVALOM JE NAJVEČ DODATNEGA PROMETA IN MED KATERIM NAJMANJ (ZA VSAKO OZNAČITE RAZLIČNO POLJE)? [SREDNJE]

OVERJAM

OVERJAM

OVERJAM

6. MED KATERIM FESTIVALOM JE NAJVEČ DODATNEGA PROMETA IN MED KATERIM NAJMANJ (ZA VSAKO OZNAČITE RAZLIČNO POLJE)? [SKORAJ NAJMANJ]

BUTIK

BUTIK

SAJETA ART & MUSIC FESTIVAL

6. MED KATERIM FESTIVALOM JE NAJVEČ DODATNEGA PROMETA IN MED KATERIM NAJMANJ (ZA VSAKO OZNAČITE RAZLIČNO POLJE)? [NAJMANJ]

SAJETA ART & MUSIC FESTIVAL

SAJETA ART & MUSIC FESTIVAL

BUTIK

7. OBISKOVALCI IZ KATERIH DRŽAV KUPUJEJO NAJVEČ (MOŽNIH VEČ ODGOVOROV)?

NEMČIJA, FRANCIJA, ANGLIJA, SKANDINAVSKE DRŽAVE

NEMČIJA, FRANCIJA, BELGIJA, ITALIJA, ANGLIJA, SKANDINAVSKE DRŽAVE

NEMČIJA, BELGIJA

Priloga 2: Nadaljevanje odgovorov na anketo

8. KAKO JE NA PRODAJO MED MESECI FESTIVALOV VPLIVALA KORONA, KO FESTIVALOV NI BILO?

ZELO JE VPLIVALA

ZELO JE VPLIVALA

NI BILO VPLIVA

9. KAKŠEN JE VAŠ POGLED NA OMEJITEV FESTIVALOV. ALI SE Z OMEJITVAMI STRINJATE ALI NE?

SE NE STRINJAM

SE STRINJAM

SE STRINJAM

10. ODGOVOR NA ZGORNJE VPRAŠANJE UTEMELJITE

KER MENIM, DA FESTIVALI NE VPLIVAJO NEGATIVNO NA OKOLJE

PODPIRAM, VENDAR NE V OBSTOJEČEM OKVIRU

S ČASOVNO OMEJITVIJO SE STRINJAM

11. KAKO SE STRINJATE Z NASLEDNJIMI TRDITVAMI V PRIMERU, DA FESTIVALOV V TOLMINU VEČ NE BO [TOLMIN BO IZGUBIL PREPOZNAVOST PO SVETU]

SE STRINJAM

SE STRINJAM

SE NE STRINJAM

11. KAKO SE STRINJATE Z NASLEDNJIMI TRDITVAMI V PRIMERU, DA FESTIVALOV V TOLMINU VEČ NE BO [DOMAČINI BODO BOLJ ZADOVOLJNI]

SE NE STRINJAM

POPOLNOMA SE NE STRINJAM

SE NE STRINJAM

11. KAKO SE STRINJATE Z NASLEDNJIMI TRDITVAMI V PRIMERU, DA FESTIVALOV V TOLMINU VEČ NE BO [TOLMIN BO ČISTEJŠI]

SE NE STRINJAM

POPOLNOMA SE NE STRINJAM

SE STRINJAM

11. KAKO SE STRINJATE Z NASLEDNJIMI TRDITVAMI V PRIMERU, DA FESTIVALOV V TOLMINU VEČ NE BO [PODJETJA BODO USTVARJALA MANJ PROMETA]

SE STRINJAM

POPOLNOMA SE STRINJAM

SE STRINJAM

11. KAKO SE STRINJATE Z NASLEDNJIMI TRDITVAMI V PRIMERU, DA FESTIVALOV V TOLMINU VEČ NE BO [PONUDNIKI PRENOČIŠČ BODO IMELI ENAKO ZASEDENOST MED POLETJEM]

SE NE STRINJAM

SE NE STRINJAM

SE STRINJAM

11. KAKO SE STRINJATE Z NASLEDNJIMI TRDITVAMI V PRIMERU, DA FESTIVALOV V TOLMINU VEČ NE BO [Z UKINITVIJO FESTIVALOV NE BO VELIKIH SPREMEMB]

SE NE STRINJAM

SE NE STRINJAM

SE NE STRINJAM

11. KAKO SE STRINJATE Z NASLEDNJIMI TRDITVAMI V PRIMERU, DA FESTIVALOV V TOLMINU VEČ NE BO [FESTIVALI NISO NIKOLI BILI NAJVEČJI VIR PROMETA PODJETJI V TOLMINU]

SE NE STRINJAM

SE NE STRINJAM

SE NE STRINJAM

12. ALI ŽELITE DA FESTIVALI OSTANEJO NA TOLMINSKEM?

DA

DA

DA